

Miért ne hagyjuk el a Földet - most még

Számos megnyilvánulást és spekulációt hallani az univerzum kolonizálásáról, földközi diaszpórák létesítéséről, aztán irány a Mars, Titán vagy valamely más nyersanyag gazdag hold vagy mikro-bolygó [1]. Jónéhány film és TV sorozat foglalkozik a lehetséges konfliktus helyzetekkel, amivel az emberiség szembetalálkozhat egy esetleges terjeszkedés során [pl. 2]. Néhány alapvető probléma és azok alapokai természetesen kimaradnak ezekből.

A filmek korai kolóniai célirányosan épülnek vagyis valamely természeti kincs kiaknázására. Társadalmi összeütközések szintén megjelennek, valamint alternatív társadalmi értékrend kialakulása. A valóságban a tervek szintén ilyen célirányult kolóniákra építenek mint kiindulópont. Azonban kevés vagy semmi elemzés nem található a társadalmi eseményekre vonatkozóan. Mindazonáltal ezeknek fontos kimenetele lehet a jövőre nézve, ahogy azt a történelmi példák mutatják.

Napjaink világa a kizsákmányolásra épül; természeti és humán erőforrásra egyaránt. Ez még a korai kapitalizmus és a rabszolgatartó gazdaság látásmódja a 17. - 19. századból és korábról. Nyereség fókuszú hatékonyság és a folyamatos fejlődés, mint a siker mutatója, egy gyors ütemű fejlődést eredményez egy nyílt, de problémát okoz egy zárt rendszerben. Egy zárt rendszerben a források korlátozóak, nincs növekedési tér (sem területi, sem piaci), nincs elvezetési csatorna a termékek vagy hulladék számára, sem menekülés a problémáktól, melyek idővel felhalmozódnak. Ezek a rendszerek vagy egyensúlyt találnak vagy felrobbannak/összedőlnek. A nyílt rendszer ezeknek mind ellentéte.

A iparosadás korára Európa megközelítette a zárt rendszer állapotát. A források korlátozottá váltak, a népesség növekedett és társadalmi egyenlőtlenségek növekvő nyomás gyakoroltak a fennálló "status quo"-ra. A Reformáció (16.sz) és a Reneszánsz (15. - 16.sz.) új elméleteket hoztak a vallás, filozófia területére és megváltoztatták ahogy az emberek a világot látják maguk körül. A feudalizmus merev társadalmi rendszere, az élet-halál uralom, a mások teljes kizsákmányolása elkezdett feloldódni. A 1789-ben kezdődő francia forradalom, az angol Rabszolgáság Eltörlése törvény (Slavery Abolition Act) 1833-ban és számos egyéb kisebb-nagyobb változások egy gondolkodásmódbeli átalakuláshoz vettek a társadalom minden szintjén. Természetesen ez egy folyamat volt, mely évszázadokon ívelt át – és máig sem fejeződött be. Ezen folyamatok eredménye az Európai Unió, ahogy ma létezik, a Föld legegyszerűbb társadalma széleskörű jóléti és szociális hálóval mindenki számára.

A világ másik oldalán pedig ott van a gyarmatosított Amerika, mely egy Európától különböző fejlődésen ment keresztül. Habár a telepesek ugyanazok az emberek voltak mint Európában, az amerikai demokratikus és társadalmi rendszerben néhány jelentős különbség figyelhető meg.

Bár az amerikaiak követték a példát, és 1863-ban eltörölték a rabszolgáságot (Emancipation Proclamation), a faji megkülönböztetés a mai napig jelen van. Az egészségügyi ellátás még mindig egy gazdasági privilégiumnak számít és a szociális háló sekélyes. A szabad piac téves eszméje uralja az amerikai típusú kapitalizmust, ami ugyanarra az alapvetésre támaszkodik mint a korábbi kizsákmányoló rendszerek. A gondolkodásmód ugyanaz, az egyetlen prioritás a profit-maximalizáció. Csak szigorú törvényekkel és elrettentéssel lehet megakadályozni a kártékony és embertelen fellépésüket. Ezen korlátok hiányában visszaesnek a szociopata állapotban. Természetesen ez a mentalitás világszerte elterjedt, mivel a pénzügyi verseny nem tűr meg emberi értékeket.

Nézetem szerint ez a fejlődési különbség az európai és amerikai demokrácia és jóléti rendszer között arra vezethető vissza, hogy Európa közel zárt rendszerre vált ebben az időszakban, míg Amerika nyílt rendszer maradt még sokáig. Az indián területek bősége, amit erővel meg lehetett szerezni, a kihasználható bevándorlók folyamatos áramlása a legrosszabbat hozta ki azokból akik már amúgy is a hatalomban voltak.

Összegezve, mivel a gyarmatosítás azelőtt történt, hogy Európában egy stabil állapotba jutott volna a társadalmi átalakulás, a középkori nézőpontok és az ösztönös emberi természet túlélte és gyarmatosított Amerika Európától eltérő módon fejlődött, annak ellenére, hogy az emberanyag azonos volt. Nézetem szerint az ok tehát az európai zárt és az amerikai nyílt rendszerre vezethető vissza.

Napjainkban a társadalom és a gazdaság újfent számos problémával terhelt, de most már globális szinten.

Egy ökológiai katasztrófa küszöbén állunk, ahogy a globális klímaváltozás kontrollja kicsúszik a kezünkől és a gyorsan terjedő mesterséges intelligencia (AI) és automatizáció kiszorítja az emberi munkaeerőt. Ennek ellenére még mindig a következmények politikai felismerésének hiányával nézünk szembe. A kreatív AI szelleme már kint van a palackból, hamisított (deep fake) termékek és tudás nélküli művek kontrollálatlanul állíthatók elő ingyen és bérmentve. Bár néhány probléma már felszínre került, valós rendszerszerű megoldások meg nem születtek [3].

A világ néhány pontján, mint például az EU-ban néhány tanulmány már készült az elkerülhetetlen társadalmi változások kezelésére, mint például az általános alapjövedelem [4, 5] vagy törvény van előkészületben az AI-vel kapcsolatban [6]. Számos közösségben azonban jelentős ellenállás tapasztalható ezekkel szemben [7]ⁱ (bár a Covid okozta lezárások kezdik felnyitni az emberek szemét a jövővel kapcsolatban [8]).

A közgazdaságba beszivárgott a “fenntartható” szó, bár a gyakorlatban ez nem igazán kapott teret és értelmet.

Néhány változás tehát folyamatban van, de még mindig sok időnek kell eltelnie a valós változashoz, mivel sok esetben a probléma sem kellően meghatározott. A politikai cselekedetek mellett azonban új filozófiai teóriákra is szükség van mind a társadalmi, mind a gazdaságtudomány területén ahhoz, átalakulás induljon be egy fejlettebb társadalmi rendszer felé [9, 10].

A globalizáció nem csupán gazdasági, hanem elterjesztette a demokrácia és egyenlőség szellemét is. Ez a folyamat messze még a teljestől és számos példa van a visszaesésre is még az EU-n belül is. Az írás megszületésekor Magyarország és Lengyelország is erős elfajulás mutat például [11, 12].

A Föld zárt rendszerré alakul, és egy átalakulás korai fázisában vagyunk. De hogy hat ez a világűr gyarmatosítására? Nem fogja-e a terjeszkedés megoldani a földi problémákat, mint az éghajlat változás, nyersanyag szűke vagy túlnépesedés?

Nem. Nem fogja megoldani. Hosszú távon nem. De egy korai terjeszkedés új problémákat generál.

Ha egy úrmigráció elkezdődne az előtt, hogy a társadalmi/gazdasági/filozófiai átalakulás befejeződne nemcsak Európában, hanem globálisan, az emberiség ugyanabba a helyzetbe kerülne mint a nemzeti gyarmatosítások idején. Az új nyílt területek újfent a legrosszabbat hoznák ki az emberekből. Az új világok és a Föld közötti elérés iránya kiszámíthatatlan. A technológiai fejlődés jelen iramában a romboló erő nagyságrendje elérheti a teljes megsemmisítés mértékét meg úrháború

esetében is. Mivel a célpontok el vannak szigetelve az űr mélységében még az önpusztítás veszélye sem tartja vissza a elfajult gondolkodású diktátorokat a jelen politikai és háborús helyzet mintájára [13].

Kulcsfontosságú tehát, hogy az emberiség továbblépjen a szellemi fejlődés útján, így elkerüljük a galaxis beszennyezését és egy hatékonyabb társadalommá fejlődjünk a teljes emberi faj javára.

Sajnos az AI technológia fejlődése és a kontrollálatlan globális klímaváltozás együttes nyomása a számításoknál gyorsabban nő. Az utolsó két Globális Környezeti Fórum (COP26, COP27) enyhén szólva is nem volt hatékony [14,15], a CO2/metán kibocsátás tovább nő [16], pusztító háborúk szennyezik a környezetet [17], mégis hipokratikus módon az elektromos auto előretörését szorgalmazzuk [18], mintha az bármi különbséget jelenteneⁱⁱ. Az univerzális alapjövedelem ugyan csökkenti az jövőbeni elosztási problémákat, de önmagában nem oldja meg hogyan foglalkoztassunk embermilliárdokat, adjunk célt és értelmet az életüknek, hogy fejlődhessenek és legyen értelme reggel felkelniük.

De új társadalmi vagy gazdasági rendszer még nem jelent meg még elméleti szinten sem. Egy ilyen új rendszernek magába kell foglalnia számos kérdést, többek között egy új értékrendszert, prioritás sorrendet a siker és fejlődés meghatározására, szociális aktivitást, egészségügyet, a kulturális beilleszkedés és elkülönülés egyensúlyát, migrációt, erőforrás megosztást, csak hogy néhányat kiemeljek. Mindenekelőtt azonban figyelembe kell vennie az alapvető emberi ösztönöket és azok megoszlását a társadalomban [9].

Szerencsére – a cikk témája szempontjából – a fenti fejlődési problémák nyomása gyorsabb ütemben nő, mint ahogy az űrtechnológia fejlődne, így az űrgyarmatosítás nem fog elkezdődni a legvérmesebb képzelgők ütemterve alapján sem, mielőtt szembesülnénk sorsunkkal itt a Földön.

20. June 2023.

Bibliography

- 1: , Elon Musk: A Million Humans Could Live on Mars By the 2060s, 2016, <https://www.nationalgeographic.com/science/article/elon-musk-spacex-exploring-mars-planets-space-science>
- 2: , The expanse, 2015-2022
- 3: , These are the countries where ChatGPT is currently banned, 2023, <https://www.digitaltrends.com/computing/these-countries-chatgpt-banned/>
- 4: , An Unexpected Outcome Of The Covid-19 Pandemic: A Slew Of Universal Income Programs, 2022, <https://www.forbes.com/advisor/personal-finance/universal-basic-income-programs/>
- 5: , Everywhere basic income has been tried, in one map, 2020, <https://www.vox.com/future-perfect/2020/2/19/21112570/universal-basic-income-ubi-map>
- 6: , EU AI Act: first regulation on artificial intelligence, 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>
- 7: , More Americans oppose than favor the government providing a universal basic income for all adult citizens, 2020, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/08/19/more-americans-oppose-than-favor-the-government-providing-a-universal-basic-income-for-all-adult-citizens/>
- 8: , Poll results, 2021, <https://compute.studio/UBICenter/polls/viz/>

- 9: P. Simsa, Crises of the systems, 2016
- 10: P. Simsa, The (mis)interpretation of democracy, 2020
- 11: , Hungary is becoming the first dictatorship in the EU, 2020, <https://www.europeaninterest.eu/article/hungary-becoming-first-dictatorship-eu/>
- 12: , Polish state becoming authoritarian, top judge Gersdorf says, 2020, <https://www.bbc.com/news/world-europe-52489336>
- 13: , Factbox: Has Putin threatened to use nuclear weapons?, 2022, <https://www.reuters.com/world/europe/has-putin-threatened-use-nuclear-weapons-2022-10-27/>
- 14: , COP26: World leaders fail to honor climate pledge, 2021
- 15: , Opinion: COP27 will be remembered as a failure – here’s what went wrong, 2022, <https://www.ucl.ac.uk/news/2022/nov/opinion-cop27-will-be-remembered-failure-heres-what-went-wrong>
- 16: , Greenhouse gases continued to increase rapidly in 2022, 2023, <https://www.noaa.gov/news-release/greenhouse-gases-continued-to-increase-rapidly-in-2022>
- 17: , Russia’s war in Ukraine is undermining global efforts to tackle the climate crisis, new report finds, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/06/07/europe/ukraine-war-climate-change-impact-intl/index.html>
- 18: , Breakthrough for electric cars in EU?, 2022, <https://www.dw.com/en/are-we-seeing-a-breakthrough-for-electric-cars-in-the-eu/a-62310995>
- 19: , CO2 emission at the writing of the essay 2023, 2023, <https://ourworldindata.org/emissions-by-sector>
- 20: , EV transition could cost 500,000 jobs, supplier group says, 2021, <https://europe.autonews.com/suppliers/ev-transition-could-cost-500000-jobs-supplier-group-says>
- 21: , Carbon capture landscape 2022 — still too early to confidently fulfil promises, 2022, <https://ieefa.org/resources/carbon-capture-landscape-2022-still-too-early-confidently-fulfil-promises>
- 22: , Forest Loss Remained Stubbornly High in 2021, 2021, <https://www.globalforestwatch.org/blog/data-and-research/global-tree-cover-loss-data-2021/>
- 23: , CO2 emission comparison, 2021, <https://ourworldindata.org/co2/country/china?country=~CHN>
- 24: , Why Russia's thawing permafrost is a global problem, 2022, <https://www.npr.org/2022/01/22/1075108299/why-russias-thawing-permafrost-is-a-global-problem>

- i Az egyik ok amit látni a nyugati gondolkodású emberek esetében, amikor valaki a szociális juttatások ellen beszél (social care), maga szó: szociális (social). A szó gyakran azonosul a szocializmussal (socialism) a fejekben és így zsigerből, gondolkodás nélkül elutasítják a szocialista/kommunista rezsimek kegyetlenségeire hivatkozva. Bár mindkét társadalmi rendszer ellenében lehet megalapozott érveket felhozni, azt nem szabad elfelejteni, hogy sehol a földön nem valósult meg egyik rendszer sem eddig. Ellenben számos (ex-)kommunista ország nem más mint csoport diktatúra. Egy szociális állam (social state) nem azonos egy szocialist állammal (socialist state).
- ii Az elektromos jármű (EV) átállás egy elkerülhetetlen és önmagában jó dolog. A probléma a természetvédelem nevében elkövetett erőltetett átállásban van. Az EV rendszerből hiányzik az infrastruktúra, gazdaságos és hatékony akkumulátor technológia, hulladék kezelés és elégséges megújuló energia forrás. Mindeközben ha a Föld teljes forgalma átállna akkor is csupán 12%-át érintené a teljes globális CO2 kibocsátásnak [19]. A másik oldalról óriás összegeket igényel közpénzből és egyéni forrásból ugyanúgy, félmillió állás megszűnését okozza csupán Európában [20]. Ugyanakkor a visszanyerési technológiák fejlődése nem támogatott kellően [21], az erdőirtás mértéke nem csökkent [22], Kínában (globális kibocsátás 28%-a) és Indiában nő a kibocsátás [23], a permafrost (tajga fagyott talaja) olvad jelentős metán kibocsátva [24]. Miközben e fenti problémákra költenénk, amik érdemben jelentenének különbséget, a politikusok inkább lobbierdekeket szolgálnak és álcelekvésekkel áztatják magukat és a köznépet. Ez a hipokrácia az EV átalakulásban.